

Світлана Довбенко,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки початкової освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, Україна)

Svitlana Dovbenko,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of Pedagogy of Primary Education, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)
svitlana.dovbenko@pu.if.ua
ID *orcid.org/0000-0003-2316-0579*

УДК: 37.013

ОСВІТНІЙ ПРОСТІР НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: ПЕРШИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті розкриваються сутність, значення і рівень якості освітнього простору як ключового фактора становлення Нової української школи. Аналізуються соціальні, економічні та педагогічні умови, які впливають на підготовку та організацію навчального процесу щодо реалізації завдань, визначених Державним стандартом загальної початкової освіти. Представлено думки і висновки фахівців з різних регіонів, залучених до впровадження пілотного проекту Нової української школи.

Ключові слова: Нова українська школа, освітній простір, новітні технології, педагогічна система.

EDUCATIONAL SPACE OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL: FIRST EXPERIENCE AND PERSPECTIVES

Abstract. The article considers the essential characteristics, relevance and quality level of educational environment as the main issue in formation of the New Ukrainian School. The author analyzes social, economic and pedagogical conditions influencing the preparation and organization of educational process according to the State standard of the primary education. Ideas of educators from different regions involved into implementing the New Ukrainian School pilot project are given.

Keywords: New Ukrainian School, educational environment, modern technologies, pedagogical system.

ВСТУП

Постановка проблеми. Система освіти сьогодні зазнає значних змін, що пов'язані із внесенням коректив у цілі, завдання та зміст освітнього процесу. Міністерство освіти і науки України затвердило Методичні рекомендації щодо організації освітнього простору Нової української школи. Зокрема, в документі вказано, що особливістю Нової української школи є організація такого освітнього середовища, що сприятиме вільному розвитку творчої особистості дитини.

Освітній форум, який відбувся в Івано-Франківську у травні 2018 за участю міністрів освіти 10 центрально-та східноєвропейських країн, засвідчив пріоритет соціально-економічного розвитку на майбутні десятиліття, серед яких чільне місце займають зміни в системі навчання і виховання прийдешніх поколінь. Насамперед це стосується реформи в галузі освіти в нашій країні. Виступаючи на форумі, міністр освіти і науки України Лілія Гриневич зазначила: «Ми міняємо менеджмент класу. Ми зараз вчимо вчителів, як правильно створювати освітній простір. Минув час, сучасні діти дуже динамічні. Навчання через діяльність, через пізнання, через гру для цієї вікової категорії особливо важливе» [1]. Для створення освітнього простору Нової української школи в її старт у 2018 році держава вкладає 1 млрд 800 млн. грн. Загалом інвестиції держави в освітню інфраструктуру в цьому році значно зросли і складають майже 6,7% ВВП України.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ – обґрунтувати сутність, значення і рівень якості освітнього простору як ключового фактора формування Нової української школи, а також проаналізувати соціальні, економічні та педагогічні умови, які впливають на підготовку та організацію навчального процесу щодо реалізації завдань, визначених Державним стандартом загальної початкової освіти.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Слід зазначити, що особливістю Нової української школи є організація такого освітнього середовища, що сприятиме вільному розвитку творчої особистості дитини. З цією метою, відповідно до наказів Міністерства

освіти і науки України №137 від 13.02.18 р. та №283 від 23.03.18 р., суттєво змінюються просторово-предметне оточення, програми та засоби навчання. Оскільки в Новій українській школі значно зростає частка проектної, командної, групової діяльності в педагогічному процесі, урізноманітнюються варіанти організації навчального простору, насамперед у початкових класах.

Відомо, що із вересня 2017 року розпочалося пілотне впровадження нового Державного стандарту початкової освіти. Цей перший етап реформи загальної середньої освіти був відпрацьований у 100 відібраних школах у масштабах усіх регіонів країни, тому вже сьогодні можна робити перший підсумок реалізації нових підходів.

За даними органів освіти різних областей, пілотне впровадження Нової української школи було в основному вдалим. Так, Ірина Ягупа із Сумщини зазначає, що вчити дітей за новим стандартом їй цікаво: «Маючи досвід роботи 28 років, я сама для себе відкриваю багато нового. Таке навчання наближене до життя, бо ми дійсно формуємо у дітей життєві компетентності. А крім шкільної програми, учні вчать спілкуватися». Людмила Журавльова, учитель пілотного класу навчально-виховного об'єднання № 25 м. Кропивницький, стверджує, що «постійно та динамічно працювати з дітьми – це складно. Але також ти сам постійно вчишся, і це справді цікаво». Заступник директора Івано-Франківської загальноосвітньої школи I ступеня № 9 Світлана Смола вважає, що старт Нової української школи в пілотному варіанті в цілому вдалий, бо сприяв підвищенню інтересу батьків до інноваційних методів навчання їхніх дітей, щоб вони побачили і відчули, що школа – це творче, креативне, сприятливе середовище [2].

Радник міністра у Міністерстві освіти та науки України, Заслужений журналіст України, співзасновниця громадських організацій «Батьківський контроль» і «Смарт освіта» Іванна Коберник, аналізуючи період навчання 22 тисяч учителів перших класів 2018-19 н.р., які прийшли онлайн-курс підвищення кваліфікації на платформі EdEra, зазначає, що «вчитися в 21-му столітті треба впродовж життя, знання з кожним роком примножуватимуться і змінюватимуться ще швидше. Ми віримо у вчителів як ключову персону реформ» [3].

Що ж зміниться конкретно для учнів? Насамперед, дітям має стати набагато цікавіше та зрозуміліше навчатися. Для цього треба в учнів, особливо в найменших, шестирічного віку, розвивати пізнавальні інтереси і любов до навчання. Не відчувати з першого класу, а навпаки – заохочувати. Ефективне навчання може здійснюватися через гру. Тому вчителі мають володіти сучасними ігровими методиками, які гарантують засвоєння освітнього стандарту. З цією метою слід урізноманітнити варіанти організації навчального простору в класі. Крім класичних усталених варіантів організації класу, необхідно створювати й використовувати новітні, наприклад, мобільні робочі місця, які легко трансформувати для групової роботи. Планування і дизайн освітнього простору школи повинен бути спрямованим на всебічний розвиток дитини та мотивації її до навчання. Освітній простір Нової української школи не обмежується питаннями ергономіки, хоча це дуже важливо, оскільки ще чимало початкових класів, особливо в сільській (гірській) місцевості, знаходяться в непристосованих приміщеннях. Організація освітнього простору сучасного навчального кабінету потребує широкого використання нових ІТ-технологій, мультимедійних засобів навчання, оновлення навчального обладнання.

Вже в першому класі навчальний процес має здійснюватись через такі осередки:

- осередок навчально-пізнавальної діяльності з відповідним комплектом меблів;
- змінні тематичні осередки, в яких розміщуються дошки (фліп-чарти), стенди;
- осередок для гри, оснащений настільними іграми, інвентарем та засобами для рухливих ігор;
- осередок художньо-творчої діяльності з різними за розмірами полицями для зберігання приладдя та стендом для змінної виставки дитячих робіт;
- куточок живої природи;
- осередок відпочинку з килимом для сидіння та гри, стільцями, кріслами-пуфами, подушками з м'яким покриттям;
- дитяча класна бібліотека;
- осередок учителя, оснащений комп'ютером, зручним кріслом, робочим столом, полицями і шафами для зберігання дидактичного матеріалу тощо.

У деяких пілотних школах, зокрема у Львові, Сумах, Києві, Івано-Франківську, в порядку експерименту запровадили дещо іншу систему організації першого класу, яка включає в себе сім просторових компонентів. Вчителі-практики рекомендують:

1. Простір Відкриттів

Цей простір для всіх тих речей, що розпалюють уяву дитини. Він може містити мистецькі та крафтові матеріали, диктофон, фотоапарат, магнітофон, настільні ігри, зокрема пазли, веселі книги та журнали. Придумайте для дітей різні проекти, в яких вони можуть використовувати всі ці речі. Ви можете підсилити цим креативність дітей, створивши певну атмосферу дослідництва. Попросіть їх намалювати те, що вони бачать, запишіть це і складіть список запитань, які у них виникають. Використовуйте отримані дані для планування уроків у майбутньому.

2. Куточок Новин.

Куточок Новин допоможе вам управляти своїм класним календарем, запланованими завданнями і проектами, загальношкільними заходами, святами, урочистостями. Тут можна показувати і прогноз погоди,

температуру повітря та світові новини. Ви також можете використовувати цей простір, щоб зазначити ваші щоденні завдання, роботу в класі та домашні завдання. Виділіть частину цього простору для того, щоб учні ділилися їхніми особистими або навчальними новинами.

3. Зона Матеріалів.

Зона Матеріалів створюється для того, щоб підготувати вас до роботи. Тут ви можете розкласти олівці, ручки, маркери, степлери, ножиці, папір, клей, стрічки, скріпки, тканину, паперові рушники тощо. Використовуйте це місце для таких довідкових матеріалів, як таблиці з формулами і графіками, методичних посібників, довідників, підручників, блокнотів і журналів. Ця зона також може бути зручним місцем для виконання домашньої роботи. Забезпечте достатньо матеріалів для прибирання, щоб водночас виховувати добрих громадян.

4. Спільний простір.

Цей простір може задовольняти кілька цілей. Тут учням можна нагадувати, що ми всі працюємо для досягнення спільної мети. Це місце для обговорень того, що було вивчено, для нових знайомств, для запитань-відповідей, а також рефлексій. Ці обговорення дають учителю можливість оцінити прогрес дитини і отримати інформацію на майбутнє. На початку року ви будете вести ці обговорення самостійно, але це повинно продовжуватись лише до моменту, коли учні зможуть самостійно фасилітувати дискусії.

5. Острів Тиші.

Ділити простір класу з-понад двадцятьма (а то й більше) дітьми не завжди легко. Деякі учні воліють працювати на самоті, тоді як іншим просто потрібен Острів Тиші, щоб виконувати завдання, читати, писати, рахувати або рефлексувати. Запасний стіл і стільці в кутку вашої кімнати можуть бути використані для Острова Тиші. Якщо це можливо, дайте дітям навушники, щоб допомогти відфільтрувати шум у класі.

6. Простір учителя.

Простір вчителя – маленький оазис. Він допоможе вам справлятися з усіма вашими професійними обов'язками. Використовуйте простір, щоб продемонструвати свою особистість: покажіть фотографії родини, друзів, домашніх тварин або залиште кілька дорожочинних заміток і невеликі подарунки від ваших студентів. Ця зона – ваш професійний простір, де ви плануєте, оцінюєте, аналізуєте дані і завершуєте свою працю. Ви можете використовувати цей простір для проведення розмов тет-а-тет зі своїми учнями. Також ви можете помістити тут різноманітні сертифікати професійного розвитку, що задасть бізнес-тон, коли батьки, колеги або адміністратори відвідуватимуть ваш клас.

7. Тематичний простір.

Це місце відводиться для технічних інструментів, тематичних книг, ігор, що стосуються предмета, який ви викладаєте. Важливо також показати, як це переплітається з іншими предметами. Спробуйте розмістити тут діаграми з ключовими ідеями та стратегіями, картки тощо. Представте основних людей у цій галузі, роздрукуйте терміни та різні допоміжні матеріали. Додайте на стіну візуальні ефекти та реальні об'єкти.

Враховуючи такі особливості освітнього середовища Нової української школи, виходячи з результатів пілотного експерименту, Міністерство освіти і науки рекомендує використовувати обладнання, яке виготовляється відповідно до чинних в Україні стандартів і повинно відповідати таким ключовим вимогам:

Вимога	Рекомендація
ергономічність	- наявність у кожному класі комплектів меблів для учнів (парта / стіл + стілець) не менше двох ростових груп (жовте, червоне, зелене маркування); - наявність підставок для приладдя на стільниці; - заокруглені кути стільниці, спинки та сидінь;
безпе́чність	- зроблено з матеріалів, що дозволені чинним санітарним законодавством для використання у закладах освіти; - виріб відповідає санітарно-гігієнічним вимогам; - відсутність гострих кутів, сторонніх запахів; - матова поверхня стільниці; - стійкість конструкції; - наявність пристроїв для запобігання пошкодженню та забрудненню підлоги;
форма та розміри	- стільниця у формі трапеції, трикутника або ін., що забезпечить швидку трансформацію для групової роботи; - столи і парти мають бути одномісними; - стільниця повинна мати виріз з боку ближнього до учня; - відповідність розміру ростовій групі; - можливість компактно штабелювати меблі;
міцність	- гарантійний термін не менше 24 місяців; - вандалостійкість; - стійкість до м'яких та дезінфекційних засобів, дозволених для використання;
вага	- не більше 4 кг для стільця та 10 кг – для стола або парти;
колір	- неясні світли теплі відтінки жовтого, зеленого, голубого, бежевого кольорів;
естетичність	- привабливий вигляд; - сучасний дизайн; - відповідність стилю загального облаштування приміщення.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Із вищезазначеного можемо зробити висновки, що освітній простір надає учителю можливість спостерігати за діяльністю дітей в усіх осередках, щоб вони мали можливість безпечно переміщуватися, зберігати особисті речі, ефективно проводити час у школі. Освітній простір згідно з вищенаведеними рекомендаціями створити можна, якщо задеклароване в урядових рішеннях фінансування вчасно дійде до шкіл. Можливо також забезпечити придбання відповідних засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для початкових класів (до речі, їх примірний перелік лише за назвами складає понад 250).

Однак однією з найважливіших проблем сьогодні залишається розробка сучасної моделі педагогічної професії в контексті очікувань суспільства. Освітні програми для підготовки педагога сьогодні не зовсім відповідають сучасним вимогам, занадто врегульовані та академічно стандартизовані. Підвищенню соціального статусу вчителя мала б служити поява галузевої рамки кваліфікації, а паралельно з нею – тарифної сітки для педагогічних спеціальностей. Також необхідно створити в кожному закладі вищої освіти, який готує фахівців для початкової школи, інноваційні класи – кабінети, в яких би впроваджувалися найсучасніші методи викладання для покращення інформаційно-комунікаційних та дидактичних компетентностей майбутніх учителів, що сприятиме підвищенню якості вищої педагогічної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Ключові цитати міністра освіти і науки Лілії Гриневич на Львівському форумі видавців. URL: <https://osvitoria.media/experience/klyuchovi-tsytyaty-ministra-osvity-i-nauky-liliyi-grynevych-na-lvivskomu-forumi-vydavtsiv/>.
- [2] 100 пілотних шкіл НУШ – це опора для реформи загальної середньої освіти. URL: <http://pedpresa.ua/190456-100-pilotnyh-shkil-nush-tse-opora-dlya-reformy-zagalnoyi-serednoyi-osvity-liliya-grynevych.html>.
- [3] Тренінг для педагогів з питань впровадження Державного стандарту початкової загальної освіти. URL: <http://osvita.berdyansk.net/нова-українська-школа>.
- [4] Вправи, що допоможуть учням краще запам'ятовувати та налаштують на роботу. URL: <https://osvitoria.media/experience/22416/>.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Klyuchovi cytaty ministra osvity i nauky Liliyi Ghynevych na Lvivskomu forumi vydavciv (*Key points from the Minister of Education and Science Lilia Grinevich at the Lviv Publishers Forum*). URL: <https://osvitoria.media/experience/klyuchovi-tsytyaty-ministra-osvity-i-nauky-liliyi-grynevych-na-lvivskomu-forumi-vydavtsiv/>. (in Ukrainian)
- [2] 100 pilotnykh shkil NUSh – ce opora dlja reformy zagaljnoji serednjoji osvity (*100 pilot Schools NUS are a pillar for general secondary education reform*). URL: <http://pedpresa.ua/190456-100-pilotnyh-shkil-nush-tse-opora-dlya-reformy-zagalnoyi-serednoyi-osvity-liliya-grynevych.html>. (in Ukrainian)
- [3] Treningh dlja pedagoghiv z pytanj vprovadzhennja Derzhavnogho standartu pochatkovoji zagaljnoji osvity (*Training for teachers on the implementation of the State Standard of Primary General Education*). URL: <http://osvita.berdyansk.net/nova-ukrajinsjka-shkola>. (in Ukrainian)
- [4] Vpravy, shhodopomozhutj'uchnjamkrashhezepam'jatovuvaty ta nalashtujutjna robotu. (*Exercises that will help students better remember and set to work*). URL: <https://osvitoria.media/experience/22416/>. (in Ukrainian)